

MAGYAR KURIR

A' FELSÉGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből, Kedden, December 6-dik napján, 1814-dik esztendőben

Spanyol Ország.

A' Madritti magános levelek (így szoll a' *Gazette de France*, Párisi Journalnak 22-dik Novemberi darabja) azt hirdetik, hogy a' most uralkodó Fels. Spanyol király VII-dik Ferdinánd, a' maga törvényes dolgokra ügyelő ministerét *Macanáz Pétert* fogságra vitette. A' *Bajonnei* magános levelek is megerősítik e' dolgot. A' *Gazette de France* azt beszéli erről a' minister-ről, hogy ő midőn Frantzia országban *Valenceyban* fogságba volt volna, ő néki titoknokja volt, 's véle együtt szabadságba helyeztetvén és ministerré tétetvén, azon circularis leveleket, mellyek által sok nevezetes familiák veszedelembé taszítottak, ő készítette ki, 's ő erősítette meg a' maga keze aláírása által.

Erről a' történetről a' *Journal des Debates* nevezetű Párisi ujságlevél, a' Madritti levelek után következőképen szoll November 7-dik napján, ő Katolika Felsége úgymond, a' nevezett törvényes és belső dolgokra ügyelő ministerhez *Macanáz Péterhez* menvén, minden ministerialis irásait lepetséltette, 's magát a' ministert a' tömlötzbe küldötte. Erről a' történetről Madritban sokféleképen beszélnek, közönségesen azt hiszik, hogy azon munkát, melly *Amorose* trím alatt Párisba kijött, és a' mellyben *Bounaparte Jósef* volt ki-

rály alatt több ízben hivatalt keresett, a' nevezett minister lett volna a' szerzője. Más Madritti tudósítások azt tartják, hogy *Cocoiquiz* Kánonok vádolta volna el a' nevezett ministert, sőt hogy *Cevalloz Pedro* ur ellenis kikelvén, azt eszközlötte, hogy őtet a' király megfogassa, 's tömlötzbe vetesse. Azt a' királyi parantsolatot, mellyet ezen minister ellen a' király kiadott, az egész Státustanáts hathatóssan ellene mondván, a' király végtére vissza huzta, és szellyeltépte — Az *Atalani dela Mancha* nevezetű ujságleveleknek utolsó Októberi darabjában írák, hogy rövid idő mulva egynéhány *Liberalesek* (az az Libertinusok, a' kik a' vallás dolgában igen hidegek lévén tsak azoknak a' tikkelyeknek adnak hitelt, a' mellyek nékiek tétznek) kifognak e' világból végeztetni.

Azok a' Spanyol hadi tisztek, a' kik *Mina* Generálissal valamelly szövetségben voltak, nem régiben megfogattatván gályákra küldettek. Egyébként Navarrában nagy tsendesség van. A' negyedik ármádának főhadiszállása *Tolósába* tétetett által, néhány batallionok *Kastellóból* az *Ebro* folyóviz jobb partyára marsiroztak; a' Kadikszai magános levelek azt tartják, hogy ott a' ragadó nyavalyának semmi nyoma nem találtatik.

Nagy Britannia.

A' közelebbi postanapon tett ígérötünk

szerint előadjuk azokat, amiket az Anglia Országi finantziális minister *Wansittart* azon ország jövedelmeiről és költségeiről az Alsó-Parlamentom 8 dik Novemberi ülésében elő hordott, A' mult 1813-dik esztendőnek utolsó fertályában *ugymond* tizen-nyoltz milliomm, ötszáz harminz nyoltzezer font sterlingre ment az ország jövedelme; Otóber tizedik napjáig, tizenkilentz milliomm harminz nyoltz ezer font sterlingre, és így az egész Otóber hónapban hatvan milliomm, nyoltzszáz hetven hat ezer font sterlingre; következésképen két milliomm hatszáz font sterlinggel többre, mint 1812-dik esztendőben — Ugyan azon esztendőben a' Vámokból tíz milliomm száz hatvan hét ezer font st. a' jelenvaló 1814 dik esztendőben tizenkét milliomm négy száz huszon három ezer font St. következésképen két milliomm két száz ötven hat ezer font St. több mint a' mult esztendőben. Ebben az 1814-dik esztendőben két annyira ment a' Status jövedelme, mint az elmúlt két esztendőben, mellyet a' következő táblából e'kent mutatott meg:

- 1). 1812-ik esztend. ment 11,446,00 f. st.
 - 2). 1813 dik esztend. — 18,96.000. f. st.
 - 3). 1814 dik esztend. — 26,88.000. f. st.
- következésképen csak nem két annyira mint két esztendővel ennekelőtte.

Mind ezekre ezt jegyzettemeg a' Londoni gazdag serfőző *Whitbread's* vele együtt más tagjai is az Alsó-Parlamentumnak: Hogyha, *ugy mond*, ily sok jövedelme volt az Angliai Statusnak, mi az oka hogy mégis szüntelen penz nélkül szűkölködött, és minden esztendőben ujjabbujjabb adósságot csinált? — Ennek az oka, felele a' finantz minister, a' volt, hogy mindenkor a' hátramarad adósságot és interestjkellett fizetni, melly a' Statusnak rendes jövedelmét sokkal felülhaladta, hogy a' frantzia nemzet ellen indított hadakozásra az Európai hadakozó fejedelmeknek mindenkor sok segedelempenzt kellett küldeni, hogy a' német országban, és Belgiumban volt

hadinépünknek tartása, ruháztatása, fegyvere és hadi eszközei mindenkor sok költséget kívántak, nem említvén azt a' nagy summapénzt, a' mellyet az Eszaki Amerikai Szabad Státusokkal való hadakozásra kívántatott. Végtére arra, a' mit *Whitbread* ur a' Hannoverai Valasztó-Fejedelemségnek kiralságra lett által változtatásáról megjegyzett, következésképen felelték; a' Német Országi Valasztó Fejedelemségek között csak a' Hannoverai volt még hatra, melly kiralságra nem lépett volna (a' Hassen-Casseli Val. Fejedelemség mai napiglanis azon állapotjában vagyon), minekutána a' Német birodalomaak Valasztó jussa egészen megszűnt, és minden Német országi fejedelmek magoknak tetsző titulust vettekfel: valósággal nem lehetett a' Hannoverai Valasztó fejedelemeinek rossz neven venni, hogy őis a' maga rangját megkarta tartani. A' Würtembergi hertzeg sokkal ifiabb Val. Fejedelem volt; mégis mindazáltal már egynéhány esztendővel ennekelőtte királyi méltóságra lépett, sőt a' mi több, magok az Európai hatalmasabb uralkodó fejedelmek is unszolták a' Hannoverai Val. Fejedelmet arra, hogy annal fogva az az alkotmány, a' mellyet ők a' békességnek állandóságára, és Európának tsendességére nézve szükségesnek lenni itéltek, előmenetelesebb lehessen.

Minekutána mind a' Felső- mind az Alsó-Parlamentum ülésében sok fontos ellenvetések tétettek volna, az uralkodó Hertzegnek küldendő köszönő level ellen; végtére mind a' két Parlamentumnak tagjai megegyeztek abban, hogy, annak a' Fejedelemeinek mind régi mind az utolsó esztendőkben mutatott érdemei méltók arra, hogy azt miveljék, következésképen mind a' két Parlamentum végbe vitte azon köteleességét, a' mellyekre következésképen felelt az Uralkodó Hertzeg, még pedig elsőbben a' F. Parlamentumnak: *Lord Uram!* Köszönöm, hogy figyelmetek híven és engedelmesen felelték az en

orátziómra. Erősen bizakodom abban, hogy Kigyelmeitek annak a háborúnak folytatásában, - melyet nem mi, hanem az Amerikai Szabad Státusok kezdettek el, mind addig hathatósan fognak engemet segíteni, míg én azt ditsősségesen elvégzem. Felette örvendek azon helyes érzésen, melyet Kigyelmeitek azon fontos tárgyra nézve nyilvánítottak, melyet én előbevezéltem, és a' mellyre én a' Kigyelmeitek figyelmetességét vontam; megvagyok arról győződve, hogy Kigyelmeitek az Ó Kir. Felsege Státusainak közboldogságát és a' Státus tagjainak szerentséjét előmeneteltesíteni el nem mulatják.

Az Alsó-Parlamentom köszönő levelére következő módon felelt a' Kormányzó Hertzeg: Uraim! Köszönettel vettem a' Kigyelmeitek hiv és engedelmes hálaadó levelét; azok az indulatok, melyek abban foglaltatnak, újtanúbizonyosságai annak a' drága hajlandóságnak, melyet Kigyelmeitek Ó Kir. Felsege eránt nyilvánvalóvá tettek, és azon tiszteletnek 's betsületnek, melyet az Alsó Parlamentomnak tagjait már régtől fogva megkülönböztette másoktól. Egyedül e' volt az az eszköz, a' melly által a' mi Hazánk a' ditsősségnek arra a' fő poltzára emeltetett, a' melly azt a' jelenvaló időben e' világnak minden népei felett felmagasztalta.

Nem tsak a' Berlini, hanem a' Londoni Journális'ák is bőszzonkodással panaszkodnak az Afrikai haramiatársaságok ellen. Nevezetesen a' *Morning Chronicle* nevezetű újságlevelnek írója így szoll: Az Algirusok még mostis folytatják az ő tolvajtselkedeteket, az Altonai *Doris* nevezetű hajó az *Alicanthei* kikötő helybe evezettbe, minekutánna annakelőtte az Afrikai tolvajok által elraboltatván minden portékáitól megfosztatott volna, még a' Hajós-Kapitány is a' magabútorjaitól. Melly nagy gyalázatjára szolgál ez, úgy mond, a' nevezett Londoni journal, az Európai kormányzéseknek, ezt a' gonoszságot és bosz-

szúságot elszenvedni? A' rabszolgákkal való kereskedés nagy boszszúságot gerjeszt mi bennünk; nem annyi-e ez, mintha általában ökis helybehagynák azt, hogy ezek az Muselmannok a' mi szemünk előtt a' keresztényeket rabszolgaságra hirtzolják? Talán ugyan nem tudja azt az Angliai Nemzet, hogy az Olaszországi lakosok miunket okoznak, hogy ezek a' semmire kellő haramják már régen elnemtöröltettek? Azt mondják az Olaszok, hogy mi béhunyt szemekkel nézzük, hogy ezek a' tengeri haramják az Olaszországi kereskedő hajókat egymásután elrabolják, és tengeri kereskedéseket egészen a' mi kezünkbe játszdolják. Ha szinte nem egészen helyes ez a' vád azt mindazáltal nem tagadhatjuk, hogy minékünk az Afrikai haramják esztondónkéntadót fizetnek azért, hogy őket zsákmányozó állapotjokban ne akadályoztassuk, és hogy' más Európai hatalmasságoknak jobbagyaikat a' közép tengerben való hajókázásban késleltessék.

Svédzia Ország.

A' Hamburgi újságlevelék, a' Stockholmi journalok után, a' következő tárgyakat tették közönségesekké November 11-dik napján: Tegnap, ugymond, *Reuterskjold*, és *Horst Obersterek* azt a' hirt hozták hozzánk, hogy a' Norvégiai Karok és Rendek azon hónap 4-dik napján a' Svédziai királyt XIII-dik Károlyt uralkodó Fejedelmeknek megésmérték, és kiis hirdették, 's annál fogva Országjokat Svédziával öszve kaptoltatták. Ezt a' hirt ebben a' Városban, ugymint, Stockholmban tegnap 128 ágyulövéssel hirdettette-ki a' Kormányzék, 's estére az egész várost kivilágosította — A' Svédziai koronahertzeg a' Norvégiai károktól és rendektől meghivattatván azon Ország fővárosába Christianiába, nagy pompával mentbé. A' Bergeni, nevezetesen pedig a' Drontheimi kerületekben, még a' Mossi megegyezés után is nagy hajlandóságot mutattak hertzeg Kresztély eránt, hanem meghallván, hogy

a' Norvégiai Országi Karok és Rendek a' Svétzia Országgal való öszvekaptsoltatásokat, helybehagyták 's kiis hirdették, ők is lesendesedtek; kiváltképen *Brün* Püspök: igen nagy eszköz volt a' tsendessegnek helyreállittatásában.

A' közönséges hírek szerint noha Norvégia Ország Svétzia Országgal örökösen öszvekaptsoltatott: mégis mindazáltal Norvégianak különös kormányja, különös finansziája, különös hadiseregei és védelmező alkotmánya, és különös törvénytevő széke fog lenni. Minden polgári tisztségek, és minden hadi hivatalokra született Norvégiaiak fognak emeltetni. Hogy ha valamely külső ellenség Svétziát megtámadja, ennek segítségére leszen Norvégia, és ugy tekintvén Svétziának veszedelmét mint magáért, azt elhárítani igyekezik egész erejével; ellenben hogyha Svétzia támad meg más országot, az Norvégiai Karoknak és Rendeknek szabad tetszésektől fogfüggenni, Svétziát segíteni vagy nem segíteni.

Német Ország.

A' *Lüttichi* közönséges ujságlevelekben illy jegyzések tétetnek: A' Német Országi uj *Confederatio* az az öszveszövetkezés, ugy mond, a' Bétsi *Congressus*nak igen fontos tárgya. A' Belgák, a' Hollandusok, és a' Rajna vizének bal partján fekvő Német Országi kerületek jól érzik, melly nagy hasznokra szolgálna nekik, ha azok s' tartományok, mellyek hajdan Német Országuk részei voltak, nevezetesen a' Burgundiai kerület, melly hajdan az *Austriai Belgium* magában foglalta, azokkal öszvekaptsoltatna. Annak lakosi még most sem felejtetik el azt a' boldog időt, a' mellyben ők akkor éltek, és azokat a' nagy hasznokat, a' mellyekben akkor részesültek. A' dolgoknak jelenvaló környúlállásai közt mindenkor szükséges leszen *Belgium*nak *Frantzia* Ország felé való határjait megerősíteni, és ezen két Ország közt egynehány erősegeket felállita-

ni. Ez az uj uralkodó Fejedelem a' ki a' Rajna, és az éjszak tenger közt fekvő szép országon való uralkodásra hivatott, mindenkor bátrabb lehetne, és hatalmának 's másoktól való nemfüggésének bizonyosabb zálogát bírhatná, ha azok a' szép kerületek, mellyek hajdan a' Burgundiai kerülettel öszve voltak kaptsoltatva, most Német országgal egyesítettének. Az abból folyó politika hasznokat elmellőzvé, az a' nagy haszna lenne a' Belgiumi nemességnek, hogy ha a' *Monsi*, *Nivellesi*, és *Andernachi* Intézetek helyre nem állithattának, gyermekeiket a' Német Országi Institutumokba, a' nevelés végett bé vihetnék.

Szövetséges Belgium.

A' Brüsseli tudósítások, mellyeket a' Frankfurti ujságok 26-dik darabjában olvasni lehet, ezt tartják: bizonyos kútfőből tudjuk, úgy mond, hogy Belgiumnak (értyük az *Austriai Belgium*ot) *Hollandiával* való öszvekaptsoltatása nem olly módon fog végbe vitetődni, mint a' miképen ekkorig hiresztették. Mind a' két Országon egy fejedelem fog uralkodni; mind a' két ország egyenlő erővel fogja a' közterhet viselni, mind a' kettőnek bátorságáért, és másol való nem függéséért egyenlőképen vigyázni, 's azt fenntartani igyekezni: mindazáltal mind a' kettő különös törvények által fog igazgattatni, és mind a' kettő oly igazgatás formáját fog magának választani, melly mind a' kettőnek legjobbuk 's legalkalmasabbnak lenni láttatik.,,

„Ez a' bölts és jól megfontolt gondolat tökéletes és eleven megeledeéssel vétetődött; mivel noha a' Hollandusok és Belgák egy törzsöktől vették legyen is eredeteket, noha mind a' kettőnek nyelve közt nagy egyenlőség vagyon, és mind a' kettőnek gondolkodásamódja egy mástól nem sokat különbözik; mindazáltal azt sem lehet tagadni, hogy Vallások közt nagy különbség van (a' szövetséges Belgák a' protestans vallason, az *Austriai Belgium*

lakosi pedig Katolika valláson vannak) és mind a' két nemzet közt villongások tapasztaltatnak, mellyek a' régibb időktől vettek eredeteket. Ugy tetszik, mintha a' természet maga határt vont volna e' két nemzet közt; hogy ez úgy legyen, sok próbákkal meglehet mutatni, nevezetesen az által hogy a' *Skáldis* folyóvize e' két Országot egymástól elválasztja.

A' Belgáknak magános hasznokis akadályoztatya az ő egymássalvaló szoros szövetségeket és egyességeket. A' Belgák attól félnek, hogy időjártával az ő ipariá-jokat és kereskedéseket a' Hollandusok magokévé fogják tenni. A' szövetség a Belgáknak megbetsülhetetlen kikötőhelyeik, számos kereskedő hajóik, messze kiterjedt kereskedésbéli egyességek, és felette sok tőke pénznek van: e' szerint a' Belgák csak Factorjai iennének a' Hollandusoknak, és mind a' két nemzet azon iparkodna, hogy a' maga hasznát előmenetelithesse, 's egyik a' másikat lenyomhassa.

B é t s.

A' Fels. Dániai Király Ő Cs.'s Apost. Kir. Felségét a' mi kegyelmes Urunkat a' Dánia Országi *Elefant Vitézi Rendnek* tagjává tenni, 's annak tisztevével Ő Felségét megtisztelni különös szerentséjének tartotta. Melly költsönös barátságunk viszonzására Eő Dániai kir. Felségét a' Sz. István Apost. Király Rendjének nagy kezes tagjává nevezni méltóztatott F. Urunk.

A' mult November 17-dik napján ez a' kegyes életű fejedelem t. i. a' Dániai király a' maga udvari Tisztjeivel, és ugyan azon hónap 30 dik napján, az uralkodó Orosz Császárné Udvari Dámáival és Tisztjeivel együtt a' Cs. Kir. Udvari fő pénzverő műhelyt meglátogatták. Mind a' két Felségeket a' pénzverő épület kapujánál, Cs. kir. Titkos Tanácsos, és azon hivatalnak Al-Előülője *Báró Leithner* és Cs. kir. Udvari Tanácsos, és azon hivatalnak Referense *Nemes Lichtenfels* nagy megalázo-

dással fogadták, a' pénzverő műhelybe bevitték, annak minden ágait megmutogatták, és a' pénzverésnek módjait megmutatták, mellyet igen kegyelmesen venni méltóztatnak Ő Cs. és kir. Felségek. E' megléven méltóztatnak Ő Cs. és kir. Felségek az ő Felségeknek Bétsben való jelenléteknél emlékezetére veretett emlékeztető pénznek veréséhez, a' régi szokás szerint, önnön magok nyúlni, 's azt elvégezni. Ezen emlékeztető pénznek első oldalára, t. i. a' Dániai F. Király pénzén ezen szók vannak felferve, *Fridericus VI Daniae Rex*, az az *VI-dik Fridrik Dániai Király*. A' hátulsó oldalára: *Mense Octobri 1814*, az az, *October hónapjában 1814-dik esztendőben*, két palma ágakkal, és ezen körülírással: *Viennam praesentia ornat*, az az Béts városát jelenlétével ékesíti — A' Fels. Orosz Császárné jelenlétének emlékezetére veretett pénznek jobb oldalán ezek a' szók olvastatnak: *Elisabetha Alexiewna, Alexandri Russorum Imperatoris Coniux*, az az *Alexiewna Ersébet Sándor Orosz Császárnak Felesége*; a' hátulsó részén, rózsákból kötött koszorú közt ezek a' szók olvastatnak: *Vindobonam praesentia ornat. Mense Octobri 1814*, az az, Béts városát a' maga jelenlétével ékesíti. October hónapjában, 1814-dikben — E' mellett azon emlékeztető pénzek is, mellyek a' Lipslai ütközetnek és a' Párisban szerzett békeségnek örökké maradandó emlékezetére verettek, Ő kir. és Cs. Felségeknek bemutatattak.

A' Fels. kir. Magyar Cancelláriának egy igen érdemes, és sok virtusokkal ékeskedő tagját, Rátki és Salamonfai *Bartholdeszy János*, kir. Tanácsos Urat, a' Fels. M. kir. Cancelláriának Titoknokját, azon sok érdemeire nézve, mellyeket magának számos esztendők alatt gyűjtött, azon Fels. Cancelláriának Referendáriusává, és Udvari Tanácsossá tenni méltóztatott F. Urunk.

Frantzia Ország.

A' mult November 21-dik napján a'

Felső dolgokra ügyelő ministert a' Deputátusok avagy az Alsó-Parlamentomnak ülésében megjelenven két törvényes projectumot mutatott be, ugymint a' Cassátziót érdeklő törvényszéknek organizációját, azon törvényszék tagjait annak előülőjével együtt, mellynek tagjai 42 személyre határozattak meg. Ennek a' törvényszéknek tagjai 1815 dik esztendőnek Aprilis első napjától fogva a' több törvényes székeknek tagjai között fognak választatni, még pedig olyanok a' kik életeknek 40 esztendeit már felyülhaladták — A' második törvényes projectum a' *Montbeliard*, és *Audincourti* Kantonokót érdeklik, mellyek a' Felső Rhénsi osztályoktól elválasztatván, a' *Doubsi* osztálylyal egyesítették.

A' Frantzia királynak 10-dik Novemberi rendelése szerint a' Frantzia országhoz tartozó Korszikai szigetben való bátorságnak; és jó rendeknek fenntartásokra nézve két batallion gyalogság állittatott fel, melly egészen odavaló születésű legényekből áll, és a' mellyek Korszikai vadász-seregeknek fognak neveztetni. Az első batallion *Bastiában*, a' második *Ajaccióban* fog őrizeten lenni.

A' Deputátusoknak 18-ik Novemberi ben gyűlésében, a' Kir. Koronsjövedelméről való beszéd tovább is folytatódott. Az A. Parlamentumnak legtöbb tagjai ellenzettek azt, a' mit a' kirendelt Commissio a' nádméznek Frantzia Országba való beviteléről, és a' sóra vetett vámról rendelt vala, a' mit a' Felső Parlamentum a' gabonának kihordásáról rendelt vala, helybehagyatott.

A' nyomtatásbéli szabadságra nézve egy Commissio neveztetett ki, mellyben a' Felső Parlamentum tagjai között hárman,

az A. Parlamentumból is hárman, és a' Kir. Commissariusok között is hárman neveztettek ki. Az utolsóknaak neveik már tudva vannak, t. i. *Pasquier*, *Malcors* és *Cuvier* Státus Tanácsosok. Az *Araui* újságlevelek szerint a' Bretagniai úton *Versaillától* négy mértöldnyire 114 gályák szöktek el a' vezérnek keze között, és a' körül Belől fekvő vidéken szeltyedtek el. Az azon gályákon volt gonosztévők az erdőbe rejtették el magokat; de mivel a' szomszéd közönségek mindjárt készek voltak azoknak nyomosásokra 5 vagy 6 emberen kívül mindnyájan kézbe kerültek.

A' mult November 20 dik napján a' Frantzia Monsieur (a' Fr. Királynak testvér öttse, a' volt Artésiai Gróf) Gróf *Dessolles* társaságában, a' *Vendomei* piatzon, a' hol t. i. nehai *Napoleon Császár* emlékezetére egy ószlop volt felemelve, megjelenven, a' nemzeti testörző katonaságot meg mustrálta. Ő Kir. Hertzegségét sok Generálisok követték, és az ott volt hadiseregek nagy örömkialtással fogadták. Ő Kir. Hertzegsége a' kiállott hadiseregek előtt fel's alá lovagolván megelégedéssel szemlelte a' jelenvölt hadiseregeket. Ezen alkalmatossággal sok esedező levelek nyujtattak bé ő Kir. Hertzegségének, mellyeket igen kegyelmesen fogadott. — Kiváltképen a' lovas Nemzeti gardisták nagyon megtettzettek, szép forma ruhájok, és jó fegyverben való gyakorlásokra nézve ő Kir. Hertzegségének. A' mustrának végződése után paripájára ülven ő Kir. Hertzegsége, az ott kiállított hadi népet, maga előtt elmarsirozni parantsolta.

Annak végződése után a' Kir. lakhelybe vissza ment.

Dec. 3-dik napján adtak 100 Forint Huszas pénzért 255 5/8 forintot Váltószedelemben. Egy Cs. aranyért 11 forintot 48 krt.

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 41.

A' Magyar Kurir 46-dik darabjához.

Magyar Ország.

A' Posonyi A. C. tartó Gymnasiumban tanuló ifjaknak száma 483-ra tételik, a' kik között 137-ten Phylosophiát és Theologiat, 243. Rhetoricát és Grammaticát, a' két Polgári iskolákban 103. az alsóbb iskolákat tanulják. Hogy ha ezekhez a' tanuló leánygyermekes hozzáadattassak, a' Posonyban tanuló ifjaknak számát három ezetre könnyen lehet tenni.

A' múlt Október 26-dik napján, F. Tiszt. Szvorényi Mihály tudós Hazakfia, Haboti Apatur, Keszthelyi Plebanus, és azon nevezetű Egyházi Megyének Al-Esperestje, Theologiae Doctor, több T. N. Vármegyéknek Tablabilirája, 's hajdan Pesti Theologiae Professor, ugyan ott, t. i. Keszthelyen meghatalozott életének 68-dik esztendejében. Nem csak tudománya, hanem több tudós munkái által is esmeretessé tette ő magát a' Magyar Hazában.

Ezen megholt Tisztelendő nagy érdemű, és tudományú Hazakfián kívül, a' múlt Novemberben megfosztattunk egy olly nagy lelkű Hazakfiától, kinek emlékezete a' későbbi maradékoknak is szívekben, és szájokban fenofogmaradni. Ez a' nagy lelkű Hazakfia Gubernáth Antal Ur a' Posonyi királyi Akademiának egy igen érdemes tagja, és külömbkülömbféle tudományokban Tanítója volt. Született 1757-dik esztendőben, T. Mosony vármegyének Rajka nevű mezővárosában; a' világi böltsessegre tartozó tudományait Győr Sz. Kir. városban végzette el, mellynek jeles tanúblízonságait is adta. A' Torvényes Tudományokat Betsben kezdette halgatni, 's azután N. Varadon gyakorlásba vette azokat. Idővel a' katona életől elbúrsuzván ismét visszatért a' Musákhöz, és a' Magyar Nyelv és Litteratura tanítására hivat-

tatván, a' Posonyi kir. Academiába, és azon szekibe 24 esztendeig ült, 's ugyan ott *Institutiones Linguae et Litteraturae Hungaricae* czim alatt szép munkát adott ki, a' Nemzeti Nyelvetmívelő ifiaknak kezekbe. Ezen tudós munkájában előadta a' Magyar Grammaticát, Syntaxist, a' M. Nyelv külömbkülömbféle kimondásának rövid magyarázatját, és a' Magyar írásmódjának sokféle peldait. Ezeken kívül sok Magyar versket is adott ki, mellyeket itten előszámlálni vagy leírni sok volna.

Különös ditseretére szolgált életeben ennek a' tudós férfiúnak, sőt szolgál balala utánnis, hogy ő 1805-dik esztendőben. magát önként a' haza védelmezésére ajánlotta, és a' Posonyvármegyei felkelő gyalogseregnek kapitányává tételik, azt a' fegyverben szüntelen gyakorlotta, 's a' hadi mestersegre tanította. De a' környülállások megváltozván, a' hadi eletről lemondott 's visszatért a' szelid musákhöz. Azon esztendőben, ugyan azon Posonyvármegyében. Actuariusi hivatalra emeltetett, mellyert a' ditsősségnel egyéb jutalmat nem vett. Gyakran megesett, hogy a' Posonyi kir. Academiának egyik vagy másik tanítója megbetegedvén, vagy a' tanítói hivatal megüresedvén, helyette tanítói hivaltalt viselt, a' melly jó hazafiuságáért, és önként magára vállalt hivatalért a' Professzoroknak felefizetést nyerte meg.

A' Frantziáknak 1807-dik esztendőben. Austriába és Magyarországra való béütesek után betegeskedni kezdvén 1812-dik esztendőben Professori hivataljától bútsut vett, 400 forint penzióval megelegedvén; azonközben az ifjakok magános tanításától megüresedvén; végtére a' sok munka által megerőtlenedvén fulladónyavalába esett, és a' gyógyítás végett a' Posonyi kö-

nyörülő barátok gyógyító házába 1812-dik esztendőben meghalálozott. Egy férfiú, és két leány magzatokat hagyván maga után, ugymint Gubernáth Elcket a' Cs. Huszár Regemegtjének főhadnagyát, két leányais élnek, 's némelly uriházakban a' kisaszszonyok nevelésében és tanításokban foglalatoskodnak, Megholt teste felett Főtisztelendő Jordánszky Elek Posonyi Kánonok és Apátur mondott halotti predikáziót, sok uri személyek, Prefessorok, és tanuló ifiuzág jelenlétében.

Mivel tudós Hazánkfiái haláloknak említésében foglalatoskodunk: méltó N. Váradi jeles Orvos Doctor, *Fodor Ferentz* Urrólis emlékezetet tenni, a' ki jól értett Orvosi tudományát ott három esztendőnél tovább nem gyakorolhatta, hanem betegségbe esvén a' mult Mindszenthavának 15-dik napján e' világból kimúlt. Mivel sok szegény lakosoknak szolgált tudományával, azoknak szereteteket megis nyerte, a' kik temetésére megjelenvén sok könyhullatásokkal kísérték őtet a' sirba. Rövid élete, gyakorta való erőtlensége miatt, huszonnyolcz esztendőknél többre nem terjedhetett.

Tek. Ns. Trentsén vármegyének *Dubnitza* nevezetű mezővárosában November 22-dik napján estvéli betedfél órakor az odavaló oskolamester istálójában tűz támadván, mind az oskolabáz, mind az avval szomszédos parochia megemésztettek, és mivel akkor felette nagy szél fújt, és a' tüzet széllyel bordta, sok házakat és másféle épületeket megemésztett, sőt vég tere az odavaló fényes templomnak és toronynak sem kedvezett. A' toronyban volt harangokat elolváztotta, 's magát a' toronyot ledöndötte.

A' Vátzi Siket-Némák Institutumának, 1807-dik esztendőtől fogva a' jelenvaló időkgig következő jótétemények küldettek: *Kimkó Mihály* a' Csejtei Plébánus és *Esperest Ur* 1807-dik esztendőben küldött 50 for. T. Biharvármegye

212 fl. 23 x. — T. Krassóvármegye 77 f; T. Torontálvármegye 4 f. 7 x; a' Vátzi Püspöki Megye részszerint külömbkülömbféle házassági dispensatiókból, részszerint jótétemény gyanánt 164. f. 44. x; az Albáni evangyelika Megye, Vasvármegyében 25 f. 21/2 x; T. Baranyavármegye 119. f. 41 x. F. Tiszt. Waisz Ignácz Apátur és Bajmótzai Pfébánus testamentomban 100. f. hagyott; T. Nitravármegye 280. f. 27. x; egy timár legeny testált 50. f. a' Komáromi evang. Ekklesia 15. f. küldött; a' Fiumei Kormányshék 50 f. 13 x; a' Szathmár-Némethi Plébánus és Kánonok 10 f; We-rötzevármegye 13 f; egy Veszprim Vármegyei Megyéből való Plébánus, a' ki magát neveztetni nem kíványa, 2000. forintokat. 's a' t.

Mivel ennek a' megbetsülhetetlen Intézetnek tsak neveis alig esméretes a' két Magyar Hazában; szükségesnek itélem annak eredetét, és első alkotóját megismerhetni. Ennek elsőrugója és alkotója Tek. Császár András Ur nagy lelkü Hazánkfia, Ns. Gömör és több Vármegyéknek Fő Táblabirája volt, a' ki néhány esztendőkkel ezelőtt (az esztendő száma eszembe nem jut) Familiája dolgában ide feljövén és itt mulatván, az idevaló Siket-Némák házába elment, az abban lévő siket-néma ifjaknak írásban, beszédben 's egyebekben való gyakoroltatásokat álmélkodva halgatta, 's mindjárt akkor feltette magában, hogy F. Urunk engedelmevel egy illy hasznos Intézetet fog M. Hazánkban felállítani. Mivel semmi fundusa nem volt ennek a' Vátzi Siket-Némák Institutumának, a' fellyebb nevezett nagy lelkü Hazánkfia mindenféle irt, alamisnát kért, 's nyertis olly bőséggel, hogy annak fundamentomát megvethette, 's azt minden tulajdon hasznakeresése és vevese nélkül felisállította, mellyben már most a' Magyar Siket-Néma ifjak, minden vallásbéli külömbség nélkül bévétetnek, neveltetnek é tanittatnak. Annak Főigazgatója mindenko a' helybeli Püspök vagy annak Suffraganeusa